

*Професор Мирон Кордуба
(1876–1947)*

В. П. Руденко, К. В. Грек

ПРОФЕСОР МИРОН КОРДУБА:

УКРАЇНСЬКА
ГЕОГРАФІЧНА
СПАДЩИНА

Монографія

Чернівці
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
2023

УДК 911.3:330.15(914.77)

P83

Це видання та його підготовка частково здійснені за сприяння Канадського інституту українських студій Альбертського університету, Вічного фонду ім. Анни і Нікандра Буковських

Рецензенти:

І. М. Дудник, доктор географічних наук, професор (Національний авіаційний університет),

П. І. Штойко, доктор географічних наук, професор (Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського),

Ж. І. Бучко, доктор географічних наук, доцент (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича).

Рекомендовано до друку Вченою радою

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 12 від 1 грудня 2021 р.)

Руденко В. П., К. В. Грек:

P83 Професор Мирон Кордуба: українська географічна спадщина: монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2023. 480 с.
ISBN 978-966-423-819-6

У виданні висвітлюється життєвий та творчий шлях професора Мирона Кордуби в географії. Досліджується його українська географічна спадщина: проблеми географії населення України; економіко- та політико-географічні крає- і країнознавчі твори; географо-педагогічні та картографічні праці; історико-географічні та географо-топонімічні напрацювання. Публікується кілька маловідомих географічних розвідок проф. Мирона Кордуби.

Для представників академічної спільноти, викладачів, молодих учених, аспірантів, студентів, учителів-географів.

УДК 911.3:330.15(914.77)

© В. П. Руденко, К. В. Грек, 2023

© Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича 2023

ISBN 978-966-423-819-6

ПЕРЕДМОВА

Географічна спадщина професора Мирона Кордуби є на сьогодні малодослідженою й маловідомою в українській науці та освіті. Основною причиною цього є, на нашу думку, сприйняття, осмислення й бачення М. Кордуби насамперед як фахівця-історика, що збагатив українську науку новітніми дослідженнями у царині історичних дисциплін.

Водночас з поля зору дослідників творчої спадщини професора випадає надзвичайно потужний пласт географічної діяльності Мирона Михайловича, який лише поверхово висвітлений як його сучасниками, так і нинішніми науковцями. Впродовж усього свого життя професор Мирон Кордуба роздвоювався між історією і географією, час від часу надаючи пріоритет першій чи другій ділянкам своєї творчості. Недооцінка наукової спадщини професора Мирона Кордуби як сучасною йому географічною спільнотою, так і пізнішими дослідниками була пов'язана, на наш погляд, ще й з тим, що на час його подвижницької діяльності, на жаль, йому було мало рівних серед науковців за творчим потенціалом. Наведемо лише один приклад на підтвердження сказаного вище.

У 1912, 1914 та 1922 роках Мирон Кордуба складає і видає україномовний шкільний «Географічний атлас». Це був дійсно перший за всю історію розвитку української середньої освіти географічний атлас рідною мовою. Нічого подібного до творчого напрацювання у галузі географічної картографії до Мирона Кордуби не було, як і за довгі роки після 1912-го. Водночас далеко не всіма педагогічними працівниками, науковцями-географами була сповна оцінена подвижницька праця

ЗМІСТ

Передмова	5
I. Життєвий та творчий шлях Мирона Кордуби в географії	13
II. Географія населення України	57
1. Хто ми є? Український етно- і націогенез	57
2. Етногеографічні особливості Буковини	64
3. Демогеографічні проблеми буковинського краю	72
4. «Територія і населення України»	85
III. Економіко- та політико-географічні крає- і країнознавчі дослідження	121
1. Суспільно-географічна регіоналістика. «Північно-західна Україна»	121
2. Тарас Шевченко як краєзнавець і археолог	166
3. Кордони та межі України: державні, етнічні та адміністративні	172
4. Політико-географічні студії	213
5. Країнознавчі дослідження. «Старі й нові держави» світу	228
IV. Географо-педагогічні та картографічні праці	255
1. Утраквізм в гімназіях	255
2. «Підготовчі матеріали до підручника географії»	260
3. «Географічний атлас»	293
V. Історико-географічна та географо-топонімічна спадщина	312
1. Історико-географічні розвідки	312
2. Географічні дослідження в українській топоніміці	345
Післямова	375
З національної скарбниці: вибрані географічні праці Мирона Кордуби	377
Що кажуть нам назви осель?	377
Де лежав старовинний город Хмелів?	412
Михайло Максимович і перші досліді над українськими географічними назвами	417
Список джерел	427
I. Бібліографічний покажчик найважливіших географічних праць М. Кордуби	427
II. Література про М. Кордубу та використані джерела	466

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	5
I. MYRON KORDUBA'S LIFE'S COURSE AND CREATIVE CAREER IN GEOGRAPHY	13
II. GEOGRAPHY OF POPULATION OF UKRAINE ...	57
1. Who we are. Ukrainian ethnic and national genesis	57
2. Ethnic-geographical specificities of Bukovyn	64
3. Demographic problems of Bukovynian land	72
4. «Territory and Population of Ukraine»	85
III. ECONOMIC-GEOGRAPHIC AND POLITICAL-GEOGRAPHIC REGIONAL AND CROSS-CULTURAL STUDIES	121
1. Social-geographic regional studies. «North-Western Ukraine»	121
2. Taras Shevchenko as local historian and archaeologist ..	166
3. Borders and limits of Ukraine: state, ethnic and administrative	172
4. Political-geographic studies	213
5. Cross-cultural studies. «Old and New States» of the world	228
IV. GEOGRAPHIC-PEDAGOGIC AND CARTOGRAPHIC WORKS	255
1. Utraquism in senior high school	255
2. Preparatory materials to manual in geography	260
3. Geographical Atlas	293
V. HISTORIC-GEOGRAPHIC AND GEOGRAPHIC-ECONOMIC HERITAGE	312
1. Historic-geographic surveys	312
2. Geographic studies in Ukrainian toponymics	345
AFTERWORD	375
NATIONAL TREASURY: SELECTED GEOGRAPHIC WORKS BY MYRON KORDUBA	377
What Can the Names of Estates Tell Us?	377
Where Did the Old Town of Kholmiv Lie?	412
Mykhaylo Maksymovych and First Surveys of Ukrainian Geographical Names	417
LIST OF REFERENCES. BIBLIOGRAPHIC INDEX OF MYRON KORDUBA'S MOST IMPORTANT GEOGRAPHICAL WORKS	427